

Міністерство освіти і науки України
Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД І СУЧАСНІСТЬ

**Матеріали
XXVII наукової конференції
здобувачів вищої освіти**

Випуск 41

СТАТТІ

Одеса – 2021

ЗАСОБИ ЗОБРАЖЕННЯ КОМІЧНОГО У ТВОРАХ ОСТАПА ВИШНІ

Бондарчук В.

Павло Михайлович Губенко – це один із зачинателів і найвизначніших представників української сатирично-гумористичної літератури. Його знають як Остапа Вишню, адже його популярність в народі була неймовірною. Юрій Лавріненко писав, що це «письменник унікальної популярності, рекордних – мільйонових – тиражів, твори якого знали навіть неписьменні» [6, с. 614].

Остап Вишня був оптимістичним та веселим, він мав особливий темперамент і заражав ним оточуючих так, що ті забували про будь-які проблеми і турботи. Адже «гумор - кращий порадник у важкій ситуації і кращі ліки від усіх хвороб» [1, с. 132].

В багатогранній творчості письменника, попри все, простежується любов до людини і тепле ставлення до простого народу та природи. Його іронічна усмішка, влучність та лаконізм приваблюють читачів.

«Що треба, щоб мати право з людини посміятися, покепкувати, навіть насміятися з своєї, рідної людини?.. Треба – любити людину. Більше, ніж самого себе» [9, с. 32]. Ці рядки розкривають Остапа Вишню як особистість, його життєве та творче кредо.

Олесь Гончар писав: «Мабуть, з часів Котляревського не сміялась Україна таким життєрадісним, таким іскрометним сонячним сміхом, яким вона засміялась знову в прекрасній творчості Остапа Вишні» [5, с. 6]. Він зміг у героях своїх творів втілити риси характеру українського народу, передати його ментальність. Тому людські душі так торкало і торкає вишнівське мудре, щире і дотепне слово.

Першим друкованим твором Остапа Вишні був політичний фейлетон «Демократичні реформи Денікіна». За два місяці він написав і опублікував 21 фейлетон. У липні 1921 року в газеті «Селянська правда» була надрукована гумореска «Чудаки, їй-богу!». Після цього цього фейлетони, гуморески і усмішки письменника друкувалися в газетах «Вісті», «Селянська правда», в додатках «Молоде село», «Література, наука, мистецтво» [5, с. 7].

Остап Вишня ввів новий жанр, якому він дав назву «усмішка», став «письменником-новатором, творцем нового оптимістичного та виховного сміху» [5, с. 6].

Усмішка – це різновид фейлетону та гуморески. Він писав: «Хоч «фейлетон» уже й завоював у нас повне право на життя, та, на мою думку, слово «усмішка» походить від «фейлетону» [7, с. 26].

Оповідна манера гумориста одразу викликає сміх. А в самих гуморесках та усмішках можна зустріти іронічний та усміхнений погляд оповідача на порушені проблеми, а також, так звану, «живу» мову – це лексика різних стилів поєднана із несподіваним переходом від однієї теми до іншої, іскристим гумором, міськими жаргонами, глибоким міським колоритом та анекдотичними контрастами, які підкреслюють курйозність тієї чи іншої ситуації. Письменник вдавався до поєднання різних засобів творення комічного і робив це так, що читачам здавалося ніби вони зараз самі знаходяться у гушці подій, що розгортаються на сторінках.

У своїй гуморесці «Зоре моя вечірняя...» Остап Вишня використав прийоми гіперболізації та загострення ситуацій, змалювавши таку картину: «Якось так сталося, що того часу «Зорі» дуже поталанило на уповноважених... Щоб недовго писати, скажімо, що приїхало туди щось із п'ятнадцять солідних уповноважених. Приїхали ще один агент страховки, другий – перестраховки і т. д.» [3, с. 48]. Тут яскраво простежується знущально-іронічний тон, а також безсумнівна переконливість розповіді.

Метафори, приказки, фразеологічні звороти, фігури перерахування, яскраві порівняння, прийоми звернення уваги та іронія знаходяться у фейлетоні «Усипка, утечка, усушка й утруска». Тут жало сатири спрямоване проти розкрадачів державного майна, створеного працею чесних людей. «Квітнуть ті чотири «у», ростуть», «чіпкі їхні парости увивають і торги, і «хози», і «проди»», «конем не наздоженеш», «Що ж воно є ті знамениті «у»? Розберемось», «лиха личина», «собака-шукач не наздожене, «не днями й не часами, а хвилинами», «ростуть і вниз, і вгору, й усіма сторонами»,

«вкорінюючись і розгалуджуючись, силкуючись укрити», «як казкові богатирі», «як тропічні ліани», «як хміль колись увивав Плюшкінів тин», «усихають майже завжди найсухіші речі: мануфактура, шкіра, суха садовина, городина і т. ін.» [4, с. 43 - 45].

А прислів'я, крилаті слова, діалектизми, фонетична зміна російських слів, професіональна термінологія, архаїзми та іншомовні слова яскраво простежуються у творі «Ярмарок»: «Немка сіра, вим'я торбинкою і в кізях», «Ребйонк – бузівок чорненький, кругленький, з отакенькими ріжками...», «Токмо – мінба так на так...», «Ревун – це кінь з хворобою легенів, чи що...», «Примочка – то така в коней хвороба», «Нема сурйозного купця», «лошаді», «культурний баришник» [3, с. 38].

В гуморесці «Весняна кампанія» можна знайти такий художній прийом як доказ від супротивного: «Сіють пшеницю, а родить жебрій, Сіють ячмінь, а родить вівсюг - Сіють просо, а родить свиріпа...» [3, с. 35].

А причина в тому, що селяни не слухають порад агронома, вчасно не обробляють землю і не використовують механізацію. Це, звичайно, можна було сказати прямо і коротко. Але письменник не міг піти таким шляхом. А вирішив всі минулі дії своїх героїв перенести у майбутнє. Таким чином він вчить їх на досвіді їхнього ж життя і господарювання, як не треба робити.

Видатний український поет, літературознавець М. Т. Рильський відзначав: «Мисливські усмішки» – найбільш поетичні твори гумориста. Це справді ліричні вірші в прозі. У центрі всіх усмішок знаходяться розумні й кмітливі герої, які і є оповідачами цих творів, Вони знають безліч мисливських вигадок і щиро люблять природу. За кожним з них стоїть Остап Вишня – «справжній мисливець і при цьому поет полювання» [8, с. 329].

Характерна особливість «Мисливських усмішок» – тонкий гумор. Комічний ефект досягається багатьма засобами. Це розмова на повному серйозі про те, що цього не потребує. Пояснення того, що всім і так зрозуміле. Використання виняткових сюжетних ситуацій, тавтологічних виразів та дотепів Усмішки гумориста наповнені глибоким ліризмом та

різними настроями: світлими, веселими, іноді навіть журливими. Тут він використовував уривки з народних пісень та віршів. Письменник яскраво описує рідну природу, виражає щире захоплення нею, розкриває її могутність і красу: «Осінь... Ліс стоїть задумливий, печальний: йому ось-ось треба пишне вбрання своє скидати, підставляти свої віти дощам холодним, хуртовинам сніговим. Листя з суму жовтіє, а деяке з туги кривавиться. Ось падає кленовий лист, – умер він, одірвався з рідної йому галузки і падає...» [3, с. 174].

Остап Вишня – письменник-новатор, збагативши жанрові різновиди памфлета, фейлетону, гуморески, нарису, ввівши новий жанр гумористичного оповідання – усмішку, він створив в українській гумористично-сатиричній літературі образ позитивного героя. Його вважають справжнім сміхотворцем ХХ століття.

Найвищою нагородою для себе гуморист вважав визнання народу. «Який би я був щасливий, якби своїми творами зміг викликати усмішку, хорошу, теплу усмішку, у радянського народу! Ви уявляєте собі: народ радісно усміхнувся! Але як це трудно!» [2, с. 448]. Письменник зміг досягнути цього, адже читаючи його гуморески й усмішки, кожна людина щиро і весело посміхається. Він був саме «український письменник, український передусім у своїх пейзажах, у своєму лукавому і добродушному гуморі, у своїй далеко не добродушній сатирі, у своїй ласкавій і соромливо ніжній ліриці» [5, с. 5]. Хоча Остап Вишня помер майже 65 років тому, його творами, веселими та повчальними, захоплюються читачі різного віку і в наш час.

-
1. Білоус Г. Подай свій хліб – і скажу хто ти...: до 110-річчя Остапа Вишні. *Вітчизна*. 1999. № 11 - 12. С. 131 - 140.
 2. Вишня О. Твори: у чотирьох томах. Т. 4. К.: Дніпро, 1989. 606 с.
 3. Вишня О. Усмішки. К.: Дніпро, 2001. 350 с.
 4. Вишня О. Фейлетони, гуморески, усмішки. Щоденникові записи. К.: Наукова думка, 1984. 560 с.

5. Дузь І. З любов'ю до людей. *Вишня Остап. Вишневі усмішки: Умішки, фейлетони, нариси.* Од.: Маяк, 1978. С. 5 - 8.
6. Лавріненко Ю. А. Остап Вишня. *Розстріляне відродження: антологія 1917-1933.* К.: Смолоскип, 2008. 976 с.
7. Пришва Б. І. Засоби гумору в творах Остапа Вишні: лінгвостилістичний аналіз. К.: Вища школа, 1977. 118 с.
8. Рильський М. Т. Статті про літературу. К.: Дніпро, 1980. 509 с.
9. Семенюк Г. Ф. Великий правдолюб: до ювілею Остапа Вишні. *Українська мова та література в школі.* 2000. № 3. С. 31 - 34.

ТЕМА ПАТРІОТИЗМУ У ТВОРЧОСТІ ВОЛОДИМИРА СОСЮРИ

Яцик Ю., Букач В. М.

Володимир Миколайович Сосюра – український письменник, поет-лірик, автор понад 40 збірок поезій, атобіографічного роману «Третя Рота», широких епічних віршованих полотен – поем.

В романі «Третя рота» поет згадував, що народився на станції Дебальцеве 6 січня 1898 року. Пізніше, за три роки до своєї смерті, він на прохання дебальчан написав вірш «Дебальцеве», у якому є такі рядки:

«Дебальцеве моє, колиско днів моїх,
Це ти мені дало співучу, ніжну вдачу
І, славлячи життя невиданий розбіг,
Я піснею тобі, Дебальцеве, віддячу». [3]

Творчість В. Сосюри – це безмежний світ, історія, що переживаються в любові й ненависті, радості й журбі – гостро, до сліз, до млості. Вона різноманітна за тематикою. Так у ній вирізняють інтимну та пейзажну лірику. Незважаючи на це, одним із провідних мотивів його творчості виступає тема Батьківщини, патріотизму, зв'язку людини з своєю землею та народом. Закликаючи читача відчувати любов до своєї країни, В. Сосюра